

En el tercer capítulo («La entrevista política en televisión ¿Una forma dialógica?») se trata específicamente la entrevista política televisiva, a la que T. Velázquez ubica dentro de los programas de tipo informativo que le confieren su función general temática (generalmente informativa). A partir de ahí emergen las cuatro modalidades de la entrevista política televisiva susceptibles de ser analizadas en cuanto a discursos. En esta parte del libro es patente la influencia de Teun van Dijk, aunque tampoco sea desdeñable el peso de otros autores como Isemberg y Adam. Aquí se revisan los elementos constituyentes del texto narrativo y de la argumentación y se proponen siete modelos superestructurales que recogen las distintas manifestaciones de las entrevistas televisivas. Este apartado concluye con el análisis de tres entrevistas que avalan y sostienen los principios y fundamentos expuestos con anterioridad.

En el último capítulo («Las estrategias de la acción en la presentación y representación de los actores institucionales implicados en la entrevista política en televisión») se describen las funciones y los roles de los personajes de la entrevista, sin perder de vista a los dos polos de la cadena comunicativa: el destinador y el destinatario. Propp, Brathes y sobre todo Greimas son algunos de los pilares sobre los que se asienta este aspecto del trabajo de la profesora Velázquez, en el que destacan también otras referencias (Parsons, Cicourel, Goffman, Austin, etc.). Además de los conceptos de «actante», «rol atancial», «sujeto» y «objeto» (Greimas), las nociones de «máscara» y «fachada» (Goffman), «abuso» (Austin), etc. y el análisis del comportamiento kinésico y proxémico que caracteriza a la entrevista en cuanto a conversación simulada, terminan de perfilar la entrevista política televisiva como un género concreto y dotado de propiedades específicas.

La descripción pormenorizada de los diferentes actos del lenguaje (siguiendo a Austin) en algunas de las entrevistas examinadas con las que se cierra el cuarto capítulo, la precisión al describir en el anexo del libro las entrevistas sometidas a análisis y la claridad de la síntesis con la que se enuncian las con-

clusiones al final del libro, son otros tantos ejemplos de la vocación pedagógica que jalona el interés teórico y empírico de este trabajo de Teresa Velázquez.

M.R. Lacalle Zalduendo

Moragas Spà, Miquel de (1992), *Los juegos de la comunicación. Las múltiples dimensiones comunicativas de los Juegos Olímpicos*, Madrid, Fundesco.

Moragas Spà, Miquel de (1992), *Cultura, símbols i Jocs Olímpics. La mediació de la comunicació*, Barcelona, Centre d'Investigació de la Comunicació.

Miquel de Moragas estudia el fenomen dels Jocs Olímpics des de 1984. El seu primer contacte intel·lectual i professional amb l'olimpisme es produí arran de la seva participació en una recerca internacional, realitzada per a la UNESCO, sobre el tractament informatiu dels Jocs Olímpics de Los Angeles en els mitjans de comunicació internacionals. En aquella ocasió es tractava d'analitzar la semantització dels valors olímpics i comprovar fins a quin punt els mitjans de comunicació propiciaven o negaven aquells valors¹. Des de llavors, s'ha sentit fascinat per la transcendència del fenomen i per les seves implicacions comunicatives múltiples, no solament en relació amb els mitjans de comunicació utilitzats durant aquests períodes certament intensos, sinó també en relació amb els processos de semantització, de culturització que es produeixen al seu voltant.

Però si primer foren Los Angeles '84 l'objecte del seu interès investigador, ben aviat els seguí l'experiència de Seoul '88. Aquests Jocs Olímpics, però, varen ser analitzats des d'una nova perspectiva, més ambiciosa i complexa. El nou punt de vista considera aquest esdeveniment com un gran fenomen de comunicació que està marcat pel seu caràcter planetari i multitudinari, circumstància que determinarà

¹ Vegeu REAL, M. (ed.) (1986), *Global Ritual: Olympic Media Coverage and International Understanding*, París, UNESCO.

en gran mesura el seu valor i el seu caràcter cultural.

Com bé diu Miquel de Moragas, els Jocs Olímpics d'aquest final de segle ja no podran ser compresos sense considerar al mateix temps la seva estreta relació, la seva dependència amb els mitjans de comunicació.

Les dimensions comunicatives dels Jocs² són determinades per una primera realitat: el caràcter planetari i massiu de la seva atenció informativa. Hi ha molt pocs esdeveniments en l'escena internacional, especialment de caire pacífic, que arribin al grau de difusió dels Jocs Olímpics. Aquest caràcter planetari dels Jocs és, sens dubte, un efecte dels mitjans de comunicació. Els Jocs Olímpics, a més a més, i per les seves dimensions comunicatives constitueixen un gran fenomen de producció —semantització— de valors.

Finalment, a la darrera gran investigació dirigida per Miquel de Moragas sobre temes olímpics, *Televisió Global i Jocs Olímpics: L'experiència de Barcelona 1992*, que es troba en la seva fase final de redacció, hom ha adoptat aquesta mateixa perspectiva per a l'estudi de l'experiència dels Jocs Olímpics de Barcelona.

Los juegos de la comunicación. Las múltiples dimensiones comunicativas de los Juegos Olímpicos, i *Cultura, símbols i Jocs Olímpics. La mediació de la comunicació* són dues obres publicades poc temps abans de la celebració dels Jocs Olímpics de Barcelona que recullen a bastament les idees apuntades per Moragas a Seul l'any 1987 i posteriorment, ja més elaborades, al Simposi Internacional sobre Jocs Olímpics, Comunicació i Intercanvis Culturals celebrat a Barcelona l'abril de 1990 i que orientaran la seva recerca posterior sobre Barcelona'92. Tots dos ofereixen, a més, informació molt valuosa per a

una millor comprensió de l'esdeveniment olímpic.

En el primer dels llibres, *Los juegos de la comunicación. Las múltiples dimensiones comunicativas de los Juegos Olímpicos*, Moragas s'ocupa en primer lloc de fer una anàlisi de les complexes relacions que arriben a establir-se entre la comunicació, la cultura i els Jocs («Els Jocs Olímpics i el nou sistema de comunicacions», «Els Jocs Olímpics i la producció de valors culturals» i «Les múltiples dimensions comunicatives dels Jocs»), per entrar a continuació a aprofundir en aspectes com ara l'econòmic («Les grans dimensions pressupostàries», «Les persones implicades i serveis necessaris», «Economia, mercantilisme i Jocs Olímpics», «El patrocini») o el polític («Opinió pública, política i esport»), els símbols del moviment olímpic, les cerimònies i els rituals. Els dos darrers capítols estan dedicats al paper dels mitjans de comunicació de massa — en especial, la televisió — en els Jocs Olímpics, la informàtica i les telecomunicacions.

Cultura, símbols i Jocs Olímpics. La mediació de la comunicació, per la seva banda, és una obra de dimensions més reduïdes i molt més concreta quant al camp que abasta. Amb tot, tornen a ser tres (Cultura, Comunicació i Jocs Olímpics) les paraules clau que ens calen per definir i resumir el contingut de la mateixa.

Tal i com destaca Wifredo Espina, director del Centre d'Investigació de la Comunicació que publica el llibre, Miquel de Moragas analitza en aquest treball els aspectes culturals i comunicatius dels Jocs Olímpics moderns, fent una referència més específica a l'experiència de Barcelona'92. Relaciona la simbologia olímpica amb els usos i valors socials de l'esport-espectacle. Fa una repassada a les dimensions culturals dels Jocs Olímpics i la incidència dels mitjans de comunicació en la producció de valors i contravalors.

Cultura, símbols i Jocs Olímpics respon també a la voluntat decidida de Miquel de Moragas de marcar un punt d'inflexió en el debat social que, quan falta poc perquè comencin els Jocs de Barcelona, es duu a terme

² KANG SHIN-PYO, MACALOON, DAMATTA (eds.) (1987), *First International Conference on the Olympic and East/West and South/North Cultural Exchanges in the world System*, Seoul.

DD.AA. (1992), *Jocs Olímpics. Comunicació i intercanvis culturals*, Barcelona, Centre d'Estudis Olímpics i de l'Esport.

a Catalunya sobre l'impacte cultural i comunicatiu que aquests poden tenir.

En un moment en què la preocupació màxima sembla ser únicament l'aportació que, en termes d'imatge, de renovació, de dinàmica econòmica o d'identitat nacional, aquests Jocs Olímpics puguin fer tant a Barcelona com a Catalunya, Miquel de Moragas inverteix els termes de la proposició i planteja quina hauria de ser l'aportació de Barcelona'92 al moviment olímpic internacional. Segons el seu parer, el paper de la seu olímpica és fonamental per orientar el moviment olímpic en el seu conjunt cap a una o una altra de les direccions possibles. Per això conclou: «Barcelona'92 ha de significar una aportació positiva al moviment olímpic internacional. Barcelona —i, en conseqüència, Catalunya— té un compromís amb ella mateixa, però també amb el moviment olímpic i la comunitat internacional: el de facilitar l'intercanvi cultural i promoure la solidaritat a través de l'olimpisme».

Montse Llinés

Murciano, Marcial (1992), *Estructura y dinámica de la comunicación internacional*, Barcelona, Icaria.

Es poco probable que, en un mundo tan interconectado e interdependiente como el nuestro, algún estado pueda plantearse el derecho a la desconexión del sistema mundial, concluye Marciano Murciano en su obra *Estructura y dinámica de la comunicación internacional*. Y su diagnóstico, lejos de haber sido invalidado por el tiempo transcurrido desde que se publicó este libro en 1992, resulta más acertado cada día que pasa. Lo que indica que nos hallamos ante una obra que nos proporciona claves fundamentales para comprender el complejo panorama actual.

Una de estas claves es la Historia. El actual sistema mundial no es un fenómeno reciente surgido no se sabe cómo, según se desprende de demasiados comentarios y estudios, sino «el resultado final de un largo proceso de integración internacional que ha sufrido una aceleración espectacular en el pe-

ríodo que va de 1945 a nuestros días». Por tanto, tal como expone el autor a lo largo de las páginas de esta obra, la dinámica hacia la mundialización no hay que atribuirla a un período posterior y distinto de la guerra fría, sino que se deriva de ella.

Relacionada con esta perspectiva histórica, Murciano ofrece otra clave: la interrelación de los distintos fenómenos. Esto es: frente a la tendencia a la sectorialización y a la parcialización tan habitual en el pensamiento académico, el autor busca comprender la complejidad de este fenómeno global con... una perspectiva global. Globalidad a la hora de plantearse la relación entre las jurisdicciones de los estados-nación y el sistema transnacional. Y globalidad, también, en cuanto a «los rasgos característicos y la dinámica que subyace en el actual proceso de circulación internacional de la comunicación de masas, en el cual la economía, la política, la cultura y la comunicación se encuentran íntima e indisolublemente vinculadas». Y «la complejidad de este objeto necesita un enfoque que permita distinguir y poner en relación dominios separados».

Pero hay una tercera clave que hace que la lectura de este libro resulte especialmente sugerente: frente a otros estudiosos considerados críticos pero que, sin embargo, incurren en una actitud reverencial con el imperialismo, en la medida en que atribuyen a las instancias de poder una omnipotencia que diríase no permite ninguna escapatoria ni tiene ningún contrapeso, el profesor Murciano replica esta visión unidireccional y maniquea y toma en consideración las diversas formas de resistencia y las propias contradicciones del sistema.

Ciertamente, Murciano no resuelve todos los problemas que se propone, y que requieren una revisión minuciosa de unos hábitos académicos excesivamente arraigados y que lastran la comprensión de esta estructura dinámica (¿por qué esa y entre estos dos términos sino por el hábito de pensar ahistóricamente?) de la organización de la comunicación en la actualidad. Y ello se advierte en la propia organización de su texto: una primera parte, en la que examina cómo se ha construido el sistema